

Dulf

Jos Rouw

Dulf

roman

Ezo Wolf | Sint Pancras

Wij zijn overkanten

– Cees Nooteboom, *De doden zoeken een huis* (1956)

Je zou alles zowel letterlijk als symbolisch kunnen nemen en dat doen we hier. Dan kunnen de verhalen in elkaar overlopen van de werkelijkheid naar erbuiten en weer terug. Dan ontstaan er gaten in wat we zien als ons bestaan. Kunnen de regels gebogen worden.

– broeder Dieleman, voorwoord bij *komma* (2018)

© 2024 Jos Rouw

© 2024 Ezo Wolf Uitgevers, Sint Pancras

Vormgeving: Studio L.E.O., Alkmaar

Omslagfoto: Johan Klein, Terneuzen

ISBN: 9789083444147

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ezowolf.nl

Vera rijdt de stad uit en de polder in, een korte wereldreis. Het raampje aan de bestuurderskant van haar kleine rode Mazda heeft ze voor de helft opgedraaid. Het lome gesuis dempt de muziek van haar autoradio grotendeels, maar Vera blijft meezingen.

Ze zingt altijd als ze alleen is.

Ze kijkt opzij, tussen de bomen door, naar een boerderij met een langwerpige schuur. De groene, houten deuren reiken tot aan het grauwe dak. Ze nadert een kruispunt en laat haar gaspedaal los, al is er niemand te bekennen. Ze is hier altijd voorzichtig, de Reuzenhoeksedijk heeft iets indrukwekkends. Het is een lange, rechte weg met aan beide kanten twee rijen hoge populieren. Ze staan allemaal vol in het blad. Het is eind mei. Alles wat nu nog niet bloeit, zal dat binnenkort doen.

De dijk begint aan de rand van Terneuzen en eindigt op de Reuzenhoek, waar Vera naar de lagere school ging. Ze rijdt het gehucht binnen. De school bevindt zich links van haar. Ze ziet het gebouw nauwelijks omdat ze de bocht naar rechts neemt, maar dat maakt voor haar herinneringen niet uit.

Het was een ochtend in de eerste helft van de jaren zeventig. Het nieuwe schooljaar was net begonnen. Zoals vaker in de ochtendpauze was ze met een paar klasgenootjes gaan kijken bij het kleine huis naast het schoolplein. Het huis van Wannes Ameling, die daar in zijn eentje woonde, tuinbroeken droeg en op tabak liep te kauwen. Het was interessant om er te gaan kijken omdat hij regelmatig een van zijn kippen slachtte in zijn tuin. Een keer had de poort opengestaan. Een kip zonder kop was de tuin uit gelopen en op het schoolplein beland. De kinderen gilden. Picavet, hun leraar, was de zandbak in gestruikeld toen hij achter de kip aan rende. Maar deze keer was er niets te zien geweest en was Vera gaan spelen op het plein.

Ze werd plotseling uit haar spel getrokken toen ze een jongen naar haar zag wijzen.

‘Waarom ben jij eigenlijk zo bruin?’ riep hij.

Wie was dat? Het was een kleine polderschool, verschillende klassen zaten bij elkaar in één lokaal, maar deze jongen herkende ze niet. Hij was ouder dan zij. Misschien zat hij in de vijfde of zesde klas.

‘Ja, waarom ben jij zo bruin?’ blaatte een andere jongen.

Vera zag de blikken van de kinderen veranderen. Alsof ze iets hadden geproefd dat onverwachts zuur was. Er vormde zich een groepje dat naar haar stond te roepen.

Ze was zich nooit bewust geweest van haar huidskleur, de tint van haar moeder uit Indonesië, die in Rotterdam woonde. Even bekeek Vera haar eigen armen en handen alsof ze van een vreemde waren. Toen keek ze naar alle ogen die op haar waren gericht.

De jongen liep naar Vera toe. ‘Volgens mij hoor jij hier helemaal niet,’ zei hij.

Vera voelde haar ademhaling sneller worden. Ze zocht naar woorden. Om haar heen hing een stilte die leek te zwellen.

‘Ik hoor hier echt wel,’ zei ze. ‘Ik kom hier gewoon vandaan.’

‘Onzin.’ De jongen liep op haar af. ‘Jij bent een buitenlander.’

Vera zag meer kinderen dichterbij komen en kreeg het benauwd. Wat kon ze zeggen dat ze niet al had gezegd? Ze kwam hier vandaan. Ze was de dochter van Leunis de Clerck, de havenmeester.

De jongen stond nu pal voor haar en keek haar dreigend aan. Vera duwde hem met beide handen omver en ging ervandoor. De meeste kinderen op het plein begonnen te schreeuwen. Toen de jongen over-eind kwam en achter Vera aan rende, renden ze mee. Het schoolplein af en de dijk op. Vera hoopte dat Wannes Ameling buiten was, dat zijn poort openstond, maar helaas. Onder het grijze ochtendlicht rende ze rechtdoor, de Reuzenhoek uit. Pas bij het laatste huis durfde ze om te kijken naar de groep. Een paar kinderen waren afgehaakt, de meeste kwamen nog steeds joelend achter haar aan.

‘Bruine boon!’ riep er één. Andere kinderen hadden hardere woorden.

Vera volgde de weg naar Hoek van de Dijk, het gehucht op de hoek van de dijk. Daar ging ze linksaf richting de Kwakkel, een landschap van buurtschappen – stukken en brokken van de samenleving, die er deel van uitmaken en er toch los van staan.

Vera voelde dat ze steeds langzamer ging. Met haar rechterhand duwde ze op haar milt. Ze keek om. De groep was uitgedund maar nog dreigend genoeg en kwam dichterbij.

‘Blijf eens staan als je durft,’ zei de jongen. Hij leidde de groep nog steeds.

Een ander zei: ‘Je vader is geeneens bruin!’

Vera wilde iets terugroepen, van zich af bijten. Maar ze was buiten adem. Ze voelde de koele wind die van de Westerschelde kwam en het najaar al met zich mee leek te dragen. Ze keek nu elke paar meter om. Haar achtervolgers kwamen dichterbij.

‘Poepchinees!’

Ze was uitgeput en aangedaan. Ze dacht aan wat haar vader zou zeggen. Stel je niet aan, geef ze op hun donder. Ze probeerde haar tranen te verdringen.

Het geluid van een brommer kerfde in de lucht. Vanaf Hoek van de Dijk kwam er iemand achter hen aan. Vera vermoedde dat de jongen en zijn volgers eerder bij haar zouden zijn dan de brommer. Ze durfde niet meer achterom te kijken en concentreerde zich op de eerste huizen van de Kwakkel die langzaam groter werden. Aan de linkerkant stonden arbeiderswoningen tegen de dijk aan, rechts waren boerderijen te zien. Ergens links woonde Eggetje, een knecht van een van de boeren. Ze had hem nog nooit gezien, maar ze kende hem wel. Er werd over hem gezegd dat hij zich nooit waste.

‘Geef het nou maar op!’

Vera voelde haar zeurende milt.

‘Neger!’

De jongen was haar nu tot op twee meter genaderd. Vera voelde dat ze leeg was en dat de harde dijk haar naar zich toe trok. Ze keek naar rechts en besloot dat het haar enige optie was. Ze rende de berm in en sprong in de sloot. Het koude water spatte omhoog. Ze voelde hoe de modder vlekken maakte op haar wangen.

De jongen stond hijgend te kijken vanaf de dijk. De rest draalde wat achter hem. ‘Sukkel,’ zei hij. ‘Domme zwarte.’

Achter hem stopte meester Picavet op zijn lage, oranje brommer. Hij droeg een open helm. Hij stapte af met een zware frons op zijn gezicht en vroeg wat dit allemaal moest voorstellen. Met zijn handen in zijn zij wachtte hij op een antwoord.

‘We deden een wedstrijdje, meester,’ zei de jongen.

‘Niet waar,’ zei Vera. ‘Ze noemden me poepchinees en neger en domme zwarte.’

Vanuit de sloot keek ze naar Picavet en de jongens alsof ze haar publiek waren en zij tegen haar zin een voorstelling moest geven. Ze boog voorover, pakte een handvol modder uit de sloot en gooide het naar de jongen.

‘Vera!’ zei Picavet.

Hij keek hulpeloos naar de kinderen, leek ineens te beseffen dat hij de autoriteit in het gezelschap was en instrueerde de jongens om terug naar de Reuzenhoek te lopen.

Vera klom uit de sloot. Met de achterkanten van haar handen veegde ze haar wangen droog. ‘*Hodtomme.*’

‘Ho ho,’ zei Picavet. ‘Laten we de Heer erbuiten?’

‘Nou, door de Heer zie ik er toch zo uit?’

Het slootwater droop van haar kleren. Picavet zuchtte. Hij zei dat de jongens terug naar school moesten lopen en net als de rest van de klas zelfstandig verder moesten werken. Hij stapte op zijn brommer en gebaarde dat Vera achterop moest klimmen. Ze reden de Kwakkel door en volgden de dijk naar het volgende kluitje huizen. Poonhaven. Daarachter, in de kaarsrechte Poonstraat, stonden nog twee huizen. Afgezonderd maar in elkaars gezelschap, als monniken. In het eerste huis woonde Vera met haar familie.

Vera waste zich, trok schone kleren aan en legde zich er al snel bij neer dat thuisblijven er niet inzat. Haar vader bracht haar terug naar school. In de auto zei hij geen woord. Hij rookte een sigaret en stak daarna meteen een nieuwe op. Vanaf de achterbank zag Vera zijn gezicht in de achteruitkijkspiegel. Het leek of zijn voorhoofd een groef rijker was geworden sinds ze Poonhaven hadden verlaten. Ze zag dat er iets in hem broeide. Ze keek naar buiten, naar de sloot en naar de nog jonge populieren. Af en toe vloekte Leunis in zichzelf.

Voor de school stapten ze uit. Wannes Ameling was zijn stoep aan het vegen en begroette hen.

‘Ha Wannes,’ reageerde Leunis. ‘Hoe is het, jong?’

Zijn opgetogen stem verbaasde Vera. Bij buitenstaanders was haar vader ineens een gangmaker. Kwam er visite, dan maakte hij er een feest van. Ontmoette hij bekenden op straat, dan veranderde hij in een charmeur. Ze begreep niet hoe het mogelijk was.

‘Ga maar alvast naar binnen,’ zei hij tegen haar.

‘In mijn eentje?’

‘Ah ja, in je eentje hè. Ik kom er zo aan.’

Ze keek naar de man die haar vader was. Zijn door de zon gebronsde hoofd, de slag in zijn haar, de inham die altijd leek te glimmen. Hij maakte een praatje met Wannes en opende de kofferbak van zijn auto. Vera zuchtte. Ze liep het schoolplein op.

In de gang was ze zich bewust van haar voetstappen. Het gebouw leek veranderd te zijn, alsof ze er niet meer welkom was. Ze keek strak voor zich uit toen ze het lokaal binnenkwam om ieder oogcontact te vermijden. Ze liep snel naar haar stoel.

‘Welkom terug, Vera,’ zei Picavet.

Hij glimlachte naar haar. Ze reageerde er niet op.

Vera voelde dat er iemand op haar rug tikte. Het was Ruud. Hij glimlachte naar haar en stak een duim op. Ze draaide zich gauw weer om.

Picavet keek verstoord om toen er aan de deur werd geklopt. Hij liep ernaartoe en trok zijn wenkbrauwen op, als gebaar naar de klas. Een blik van gespeelde verwachting, alsof hij op het punt stond om Sinterklaas binnen te laten.

‘Meneer De Clerck,’ zei hij toen hij opendeed.

‘Goeiemorgen,’ bromde haar vader. ‘Mag ik even wat vragen aan je leerlingen?’

Voordat Picavet kon reageren, kwam hij met zijn handen op zijn rug het lokaal in. Midden voor het brede, zwarte schoolbord bleef hij staan. Picavet stond hem vanuit de deurpost te bekijken en tikte met zijn aanwijsstok op z’n handpalm.

Vera zag haar vader rondkijken. Ze volgde zijn blik. Aan de verre muur hing een vergeelde kaart van Nederland van bijna twee meter hoog. Elf provincies, allemaal met verschillende kleuren. Voor de ramen hingen kleurrijke tekeningen. Hij bekeek ze aandachtig en schraapte toen zijn keel.

‘Ik was eens benieuwd. Wat is er vanmorgen precies gebeurd?’ Hij keek de kinderen een voor een aan. ‘Niemand die iets wil vertellen over wat er is gebeurd?’

Het bleef stil in het lokaal.

Picavet kwam naast hem staan. ‘Leunis.’

Maar haar vader bleef naar de kinderen kijken. Zijn ogen bewogen als zoeklichten heen en weer. ‘Nou?’

‘Leunis,’ zei Picavet. ‘Die jongen zit niet bij-’

Haar vader slaakte een corrigerende kreet die Vera thuis wel vaker te horen kreeg. ‘Geduld, Picavet. De *kinders* kunnen het mij prima zelf vertellen.’ Hij draaide zich weer naar de klas. ‘Of kunnen jullie dat niet zelf? Geen enkel probleem. Dan doen we het anders. Ik ga jullie een paar vragen stellen. Het zijn geen moeilijke vragen, helemaal niet. Als het antwoord ja is, dan steek je je hand op.’

Vera probeerde oogcontact te maken met haar vader. Hij keek naar iedereen behalve naar haar.

Hij schraapte zijn keel. ‘Wie van jullie heeft er zelf zijn naam uitgekozen?’

De kinderen keken elkaar verwonderd aan.

‘Steek je hand op, *hé*, als je zelf hebt gekozen hoe je zou heten.’ Hij liep langzaam tussen de tafels door. ‘Dan heb ik een andere vraag. Wie van jullie heeft er zelf voor gekozen om hier geboren te worden?’

Sommige kinderen bewogen ongemakkelijk op hun stoel. Anderen zaten als bevroren.

‘Weer niemand? Niemand die dacht: goh, Zeeuws-Vlaanderen is toch zo schoon, daar wil ik wel opgroeien? Ik zou je gelijk geven. Groot gelijk, echt waar.’

Vera zag haar vaders gezicht roder worden, zelfs groter. Zou hij kunnen ontploffen?

Hij verhief zijn stem. ‘Laatste vraag. En ik wil dus dat je je hand opsteekt als het antwoord ja is. Een heel makkelijke vraag, weeral. Wie van jullie heeft er zelf gekozen wie je ouders zouden zijn?’

Door de deuropening dreef een weeë lucht van de wc’s het lokaal in. Vera rook schoonmaakmiddel en een zweem van urine. Nu zal mijn vader wel weg willen, dacht ze. Ze hoopte het in ieder geval.

Zijn stem schoot uit. ‘Wie?’

‘Genoeg, Leunis,’ zei Picavet. Verder greep hij niet in, hij bleef bij het schoolbord staan.

‘Niemand. Natuurlijk niet. Laat mij daarom nooit...’ Hij wees met zijn wijsvinger naar zijn borst. ‘...nooit meer horen dat je iemand belachelijk maakt om z’n uiterlijk. Is dat duidelijk?’

Sommige kinderen knikten. Anderen keken naar de meester, die er weer hulpeloos bij stond.

Een jongen stak zijn hand op. ‘Ik heb niet meegedaan vanmorgen, meneer.’

‘Goed zo.’ Haar vader wees naar hem. ‘Maar sommigen hier hebben wel meegedaan.’

Aan een tafel in de hoek zat een jongen met een potlood te spelen.

‘Zoals jij.’

De jongen keek ongeïnteresseerd op.

‘Jij liep voorop, zeker?’

‘Niet,’ zei de jongen.

‘Wie dan wel? Wie liep er dan wel voorop?’

Haar vader was te lang gebleven, zag Vera. Nu zou hij zijn geduld verliezen.

‘Als dit nog een keer gebeurt, kom ik er wel achter wie ermee begonnen is.’ Hij haalde zijn handen achter zijn rug vandaan, hield zijn rechterhand hoog voor zich en liet er een fietsketting uit rollen. Langzaam zwaaide die heen en weer. ‘En dan kom ik langs met een eind fietsketting.’

Vera wilde verdwijnen. Door de deur, door het raam, desnoods door de grond.

‘Leunis!’ riep Picavet.

‘Jij moet je gemak houden, Picavet.’ Hij draaide zich rustig naar de meester toe. ‘Zolang jij die kinders op hun vingers tikt met die stok van je, moet je zelf ook oppassen. Wat zijn dat voor achterhaalde praktijken, jong?’

Hij rolde de fietsketting op en smet die door de deurpost het lokaal uit. Picavet deinsde terug. Op de gang klonk een gekletter. Een paar kinderen begonnen te huilen.

Hij verliet het lokaal zonder nog een woord te zeggen.

Vera vroeg zich af of ze nu naar een andere school moest. De volgende ochtend zei haar vader dat ze er niet meer over moest zeveren, dat ze de andere kinderen desnoods op hun falie moest geven. Ze fietste naar de Reuzenhoek en bereidde zich op het ergste voor, maar ze werd met rust gelaten. In de pauze zocht Ruud haar op. Hij vroeg haar wat haar vader deed. Ze herhaalde wat ze altijd had gehoord: dat hij havenmeester was.

Achter het stuur van haar kleine rode Mazda herinnert Vera zich dat Ruud niet lang daarna was verhuisd. De beelden in haar hoofd zijn wazig. Een voorbijganger in de mist. Ze rijdt door de Kwakkel en vraagt zich af wat er met hem is gebeurd. Op het land achter de huizen rijdt een John Deere met grote gele velgen. In de groene cabine zit een man, hobbelend als een ruiters. Misschien is het Ruud wel, denkt Vera. Wie weet waar mensen uit je verleden terecht zijn gekomen? Misschien weten ze het soms zelf niet eens.

Ze rijdt Poonhaven binnen. Er vaart geen enkele poon meer, de haven is allang verdwenen. Het gebied tussen de Westerschelde en

Zaamslag is door de eeuwen heen ingepolderd en bedijkt. Dat heeft Jo, de buurman van haar ouders, vroeger aan Vera en haar broers verteld. Een man die vol verhalen zit. Hij vertelde over het Hellegat, een zee-arm die zich vanaf de Westerschelde uitstreckte richting Vlaanderen, en over namen als Zaamslagveer en Stoppeldijkveer, de buurtschappen waartussen beurtschippers heen en weer voeren om mensen naar de andere kant te brengen.

Nu kun je er gewoon autorijden. Vera volgt de bocht. Daar begint weer een rij hoge populieren. Het zachte voorjaarslicht valt door het bladerdek heen en landt steeds in fracties op haar voorruit, alsof ze onder een stroboscoop rijdt. Dan houdt de rij bomen op om een afslag naar rechts toe te staan. Omlaag. Zo gaat Vera de dijk af, voor het elektriciteitshuisje langs, de Poonstraat in. Naar huis, zoals je dat toch blijft noemen.

2

Met zijn handen op zijn rug sjokt Leunis het erf op. In het grind van de oprit klinken zijn voetstappen als sambaballen die langzaam worden geschud. Barry snuffelt aan de heg tussen de oprit en het perceel van Jo, de buurman. Leunis broemt wat en de hond komt meteen achter hem aan. Ze volgen het stenen pad dat vanaf de oprit langs de garage loopt, het zandkleurige gebouw met twee verdiepingen. Op de bovenste hadden Vera, haar broer Toon en stiefbroer Bram hun slaapkamers. Leunis, Kee en hun jongste zoon Arjan sliepen in het huis.

Inmiddels zijn alle kinderen vertrokken.

Op een paar meter van de achterdeur van de garage staat het hondenhek. Een houten bouwwerk van Leunis op een betonnen vloer met een hekwerk eromheen.

‘Tot morgen, jongen,’ zegt Leunis.

De deur in het hekwerk valt dicht. Leunis grijpt naar zijn voorhoofd en vloekt binnensmonds. Hij loopt over het grasveld richting het huis en kijkt om. Vanachter de tralies kijkt de hond hem aan. Dan verdwijnt hij in zijn hok. Leunis voelt de frisse lucht van de vooravond langs zijn

hoofd glijden en ademt diep in. Met de toppen van zijn duim en middelvinger duwt hij tegen zijn slapen.

‘*Hodtomme*, komt er weer eentje,’ mompelt hij.

Naast de achterdeur zet hij zijn klompen recht op tegen de muur.

De bijkeuken, die Kee en hij het klompenkot noemen, ruikt naar frietvet. Onder de kapstok staat een schoenenrek, daarnaast een kleine koelkast die gevuld is met Jupiler. Ertegenover staat een lage kast met daarop de friteuse, boven op oude edities van de Provinciale Zeeuwse Courant. De nieuwsberichten zijn vervaagd onder de warmte en het vet. Zo voelt Leunis’ hoofd nu ook een beetje.

De hoofdpijnen zijn duistere figuren die op zijn ramen bonzen tot die uit hun sponningen trillen. En dat is nog tot daaraan toe. Leunis vindt het maar niks dat ze soms gepaard gaan met visioenen. In zijn rechtlijnige kijk op het leven passen geen onverklaarbare verschijningen. Hij heeft altijd willen ontkennen dat ze er waren en slaagde erin om er niemand over te vertellen. Ook zijn vrouw niet. Tot hij de jongen van De Hooghe, een fruitteler verderop in de polder, voor zich zag met een dik touw. Een lus aan het uiteinde. Leunis zat zwetend in zijn stoel met tranen in zijn ogen. Arjan, de laatste die thuis woonde, zat bezorgd bij hem. Kee drong er dagenlang op aan dat Leunis naar de familie De Hooghe zou gaan om de ouders van de jongen op tijd te vertellen wat er te gebeuren stond.

Uiteindelijk zette Leunis zich over zijn ongemak heen. Hij bracht Levien en Marie de Hooghe een bezoek. Ze keken hem meewarig aan en schamperden. Dezelfde zomer trof Levien hun zoon aan in de schuur.

Leunis gaat aan het hoofd van de keukentafel zitten. Hij heeft de lamp boven de keukentafel aangedaan en probeert de PZC van vandaag te lezen, maar de hoofdpijn is te sterk. Hij vouwt de krant dicht en schuift hem een eind weg. Kee brengt hem een pijnstillertablet en een glas water.

‘Merci,’ zegt Leunis.

‘Is het alleen hoofdpijn?’ vraagt ze.

Zonder haar aan te kijken steekt hij een vlakke hand op. Stille graag.

‘Zal ik wel gewoon koffie gaan zetten?’

Hij knikt. Het avondeten, de wandeling met de hond, de kop koffie aan de keukentafel, de luiken dicht en dan tv met een glas wijn. Het vaste patroon van de avond. Kee vult een fluitketel met water en zet die op het fornuis. Op het aanrecht staat een witte koffiepot met groene, blauwe en rode bloemen afgebeeld op de zijkant. Ze zet er een filter bovenop en doet er een paar schepjes fijngemalen koffie in.

Het geblaf van Barry is binnen te horen. Een kleine rode Mazda rijdt de oprit op.

Leunis kijkt op. ‘Daar hebben we Vera.’

‘Dat is een verrassing,’ zegt Kee. ‘Rond deze tijd gaat Tom toch ongeveer naar bed?’

‘Volgens mij is ze alleen.’

‘Kun je het hebben met je hoofdpijn? Anders moet je maar even in de woonkamer gaan zitten. Dat snapt ze wel.’

Leunis weet dat Vera het zou begrijpen. Als kind heeft ze hem eens verteld dat er iemand op de schommelstoel in haar slaapkamer zat.

Vera was naar buiten komen lopen toen hij zijn vaste rondje rond het huis maakte om de luiken dicht te doen.

‘Wat doe je uit bed?’ had hij gevraagd.

‘Mag ik u iets vertellen?’

U zeggen, dat had Leunis haar geleerd. Hij stak een sigaret op, inhaleerde met zijn mond open en blies uit door zijn neus. ‘Heb je geen slaap?’

Hij knikte naar het volgende raam en liep ernaartoe. Vera volgde hem.

‘Het is misschien raar, maar ik denk dat u het wel snapt,’ zei ze.

Aan beide kanten van het raam haalde Leunis de luiken uit de haakjes en sloot ze.

‘Er zit iemand in mijn schommelstoel,’ zei Vera.

‘Wat? Wie?’ zei Leunis luid. ‘*Hodver.*’ Met grote stappen liep hij over het grasveld richting de garage.

‘Nee,’ riep Vera. ‘Pa... Pa.’

Leunis draaide zich om.

Vera deed haar armen over elkaar. ‘Er is niemand, ik zie iemand.’

‘Ah ja,’ zei Leunis op een hoge toon. ‘Juist.’

Hij liep terug, passeerde Vera en sloot het volgende paar luiken, waarop rode en witte driehoeken waren geverfd die in elkaar pasten en zo een rechthoek vormden, groen omlijst.

‘Is dat raar?’ vroeg Vera.

‘En wie zit daar dan?’

‘Oma.’

Ze klonk voorzichtig. Tanne de Clerck was niet lang daarvoor overleden. Leunis wilde sindsdien niet meer over zijn moeder praten.

Bij het volgende raam stond Kee. Ze keek vragend naar Leunis. Hij sloot zijn ogen terwijl hij naar haar knikte. Daarna sloot hij de luiken.

‘Is dat niet raar, pa?’ zei Vera.

‘Vera,’ zei hij alsof hij ervan af wilde zijn. ‘Maak *je eigen* maar niet druk.’

Bij het laatste raam van de woonkamer drukte hij zijn sigaret uit op de vensterbank.

Vera drentelde wat achter hem aan. ‘De schommelstoel kraakt een beetje.’

‘Heb je dat vaker?’ vroeg hij. ‘Dat je iemand ziet?’

‘Nee,’ zei Vera.

Hij reikte naar zijn borstzak en stak een nieuwe sigaret op. ‘En vind je het eng?’

‘Weet ik niet,’ zei Vera. ‘Een beetje.’

‘Kom eens bij je vader.’ Leunis hurkte.

Vera aarzelde even en kwam bij hem staan.

‘Praat hier maar met niemand over,’ zei hij. ‘Anders gaan de mensen denken dat je niet helemaal goed bent.’

Ze waren even stil.

‘Maar ik ben toch niet gek,’ zei Vera. ‘Of wel soms?’

Leunis zag haar droevige blik. Hij legde een hand op haar schouder. Dat was lang geleden. Ze deinsde een beetje terug. Hij hield haar stevig vast. ‘Ik zie soms ook het een of het ander. Dat is niks om je over aan te stellen.’

Hij liet haar los en stuurde haar naar bed.

Leunis hoort Kee de deur opendoen voor Vera. ‘Kind,’ zegt ze. ‘Wat kijk je ernstig.’

Het geluid van schoenen die heen en weer gaan op de deurmat. Een jas die opgehangen wordt. Voetstappen de keuken in.

Kee vraagt Vera of ze koffie wil.

‘Als je hebt staan,’ zegt Vera. ‘Alsjeblieft.’

‘Ik ben aan het zetten. Ik weet niet of je vader al erg aanspreekbaar is. Hij heeft hoofdpijn.’ Kee pakt het handvat van de fluitketel vast en kijkt er onafgebroken naar, alsof het water dan sneller zal koken.

Vera gaat aan de linkerkant van de keukentafel zitten, een stoel verwijderd van Leunis.

‘Ha, Vera,’ zegt hij.

Het tafelblad glimt onder het felle licht. Leunis brengt een hand naar zijn voorhoofd. Met zijn andere hand haalt hij een legergroene zakdoek uit zijn broekzak.

‘Wat is ’t, pa?’ zegt Vera.

Leunis wrijft zijn voorhoofd droog. ‘Een beetje koppijn,’ zegt hij. ‘Het trekt al weg.’

De ketel fluit. Leunis vloekt binnensmonds en mompelt iets over de herrie. Kee schenkt het hete water op het filter.

‘Laat die koffie maar zitten,’ zegt Leunis. ‘Doe mij een glas wijn als je wil, vrouw.’

Vera en Kee kijken elkaar aan.

‘Wijn? Nu je zo’n hoofdpijn hebt?’ vraagt Kee.

‘Het is alweer gedaan.’ Leunis propt zijn zakdoek terug in zijn broekzak. ‘Het is weer in orde. Ik neem een glas wijn.’

Kee loopt de keuken uit.

Het licht boven de keukentafel wordt weerspiegeld in de ruiten. Leunis en Vera kijken naar hun wazige spiegelbeelden, tegen de achtergrond van de tuin die langzaam zal verdwijnen in het donker.

Vera maakt met haar kin een gebaar naar haar vader. 'Je had weer een visioen zeker.'

Leunis knikt. Zijn dochter kijkt hem vragend aan, maar hij gaat er niet op in.

Kee komt terug met een pak rode wijn.

'Dank je wel, vrouw,' zegt Leunis.

Kee zet de wijn op het aanrecht. Ze schenkt eerst de koffie in. Twee witte kopjes met dezelfde bloemen als op de koffiepote.

Leunis ziet aan Vera dat ze iets kwijt wil. Hij besluit er nog niet naar te vragen.

'Wat heb je gezien?' vraagt ze.

Leunis zucht door zijn neus. Hij maakt een wegwerpgebaar.

Kee zet de koppen koffie op de keukentafel. De lepeltjes in de schotels glijden tegen de kopjes aan. Dan schenkt ze een riant glas wijn in voor Leunis.

'Dank je wel, vrouw,' zegt hij nog eens.

Kee komt ook aan tafel zitten. Ze vraagt aan Vera of de koffie smaakt. Voordat Vera kan antwoorden, kondigt Leunis aan dat ze moet zeggen wat ze op haar hart heeft.

'Je bent hier met een reden,' zegt hij.

Hij krijgt een vermanende blik van Kee.

Vera knikt. 'Het is weer gedonder met Niek. Het is niet...'. Ze zoekt naar woorden. 'De spanning in huis is niet gezond meer. Zeker niet voor Tom. Ik denk dat ik er een eind aan moet breien.'

Leunis ziet de opluchting op haar gezicht. Hij voelt hoe zijn eigen blik wordt gekleurd door afkeuring.

'Ik dacht het al toen ik opendeed,' zegt Kee. 'Je keek zo bedrukt.'

Leunis schudt zijn hoofd. 'Onbestaanbaar.'

'Hij komt de laatste tijd elke dag dronken thuis, pa. Elke dag.' Bij de laatste woorden tikt ze met haar wijsvinger op tafel.

Ze zwijgen. De keukentafel heeft een geschiedenis van gespannen stiltes. Kee kijkt Leunis waarschuwend aan. Ze neemt een slok van haar koffie en zet het kopje voorzichtig neer.

'Het zal allemaal wel meevallen,' zegt Leunis dan, zonder Vera aan te kijken.

'Het valt helemaal niet mee, dat kan ik je wel vertellen. Het is nu al een paar jaar aan de gang. Dat weet je best. Het begon toen ik thuiskwam van mijn werk en hij voor pampus lag op de bank en Tom...'. Weer stilte. 'Hij was niet verschoond. Het zat overal. Het is nu al een paar jaar aan de gang en het wordt er niet minder op.'

Leunis telt de slachtoffers aan de vliegenstrip die naast de lamp boven de tafel hangt. 'Een man moet op zijn tijd een glaasje kunnen drinken.' Hij ziet dat zijn woorden haar treffen, dat ze met een vuist op tafel zou willen slaan. Hij voelt de verleiding om het vuur op te stoken. Toch houdt hij zich in.

'En elke dag bezopen thuiskomen, weken aan een stuk,' zegt Vera. 'Moet dat ook kunnen?'

Leunis krabt zich achter een oor. 'Hier heb ik geen trek in. Weet je wat het is, Vera? Je neemt het huwelijk niet serieus. Dat is het. En maar klagen. Je moet het huwelijk respecteren. Je moet ervoor vechten.'

Hij neemt een slok. Meteen daarna nog een.

'Ik neem het huwelijk juist serieus,' zegt Vera. 'Dat kan ik van Niek niet zeggen.'

‘Ik heb hier echt geen trek in.’ Leunis schuift zijn stoel naar achteren. De vier poten kermen op de plavuizen.

‘Loop nou toch niet weg, Leunis,’ zegt Kee. ‘Waar is Tom nu, Vera?’

‘Tom is bij Monica,’ zegt Vera. ‘Ik haal hem straks weer op. Maar ik wilde vragen of jullie de komende tijd af en toe op hem willen passen.’

Leunis tikt twee keer op de oude barometer die naast de bijkeuken-deur aan de muur hangt. ‘Ik ga naar de Griete.’

‘Gezellig zeg,’ zegt Kee.

‘Ach, kom.’

In het klompenkot pakt hij zijn oude blauwe werkjas met olievlekken. Hij steekt zijn hoofd door de deurpost en steekt ten afscheid een hand op.

Vera knikt naar haar vader. ‘Proost, pa. En bedankt voor je luisterend oor.’

Hij stapt in zijn schoenen en trekt ze haastig over zijn hielen.

Hij kijkt Kee aan. ‘Vrouw.’

‘Ja, dag Leunis.’

‘Vera, tot kijk.’

Hij ziet nog dat zijn vrouw geërgerd naar haar kop koffie staart, dat Vera naar haar toe leunt en haar hand pakt. Hij laat de deur achter zich dichtvallen.

Hij loopt als een bewaker over zijn erf. Alles is zoals het hoort. Stil en op orde. Op het pad tussen het huis en de garage herinnert hij zich dat zijn auto binnen staat en beseft hij dat de auto van Vera de uitgang blokkeert. Hij vloekt. Hij vertikt het om weer naar binnen te gaan en haar te vragen om haar auto opzij te zetten. Hij staat een beetje te

talmen in de tuin en loopt dan maar naar de garage. Hij gaat door de achterdeur naar binnen en doet het licht aan. Zijn oog valt op het tuingereedschap links tegen de muur. Een hark, een riek, een schop.

Misschien moet ik de schop maar pakken, denkt hij.

Wat hij zag, moet hij toch serieus nemen. Dat heeft hij tot zijn afgrijzen geleerd. Zijn visioenen zijn als herinneringen aan wat nog moet gebeuren. Agenda en fotoboek ineen.

Maar niet nu, besluit hij, ik ga gewoon naar de Griete. De hoofdpijn is gezakt, moet kunnen.

Hij pakt zijn oude Gazelle en gaat er de schemering mee tegemoet. Door de donkere polder fietst hij naar het café. Hij denkt aan de borrel die hij bij Henry zal bestellen en aan de vrouw die hij er ooit heeft ontmoet.